

Актуальні питання розвитку Збройних Сил

УДК 355.02

О.Г. Водчиць¹, О.М. Семененко², Р.В. Бойко³, В.Л. Іванов¹, В.М. Самотьос⁴

¹ Національний авіаційний університет, Київ

² Центральний науково-дослідний інститут ЗС України, Київ

³ Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

⁴ Державний концерн «Укроборонпром», Київ

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ПОТРЕБ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ НА МОБІЛІЗАЦІЙНЕ РОЗГОРТАННЯ

У статті наведено погляди авторів до одного з підходів до порядку розрахунку показників потреб фінансових витрат на мобілізаційне розгортання частин (підрозділів) Збройних Сил України.

Ключові слова: фінансові витрати, мобілізаційне розгортання.

Вступ

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із суб'єктів забезпечення національної безпеки у війсьній сфері є Збройні Сили (ЗС) України. Відштовхуючись від принципів забезпечення національної безпеки України у війсьній сфері таких як: оборонної достатності; своєчасності та адекватності заходів захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз у війсьній сфері; відповідності бойових можливостей, рівня боездатності, підготовки та всебічного забезпечення ЗС України потребам оборони України можна підкреслити важливість питання, яке розглядається у статті. Сьогодні, відбуваються пошуки нових поглядів на розвиток власної оборонної сфери в умовах претензій іншої держави щодо територіальної цілісності України. Необхідність зміни поглядів на розвиток ЗС України вимагає від керівництва держави суттєвих змін щодо фінансування потреб ЗС України. Перехід від тенденцій скорочення ЗС до їх нарощування, будуть вимагати від фахівців оборонного планування якісно нових підходів щодо складання та коригування основних документів, які регламентують процеси життєдіяльності та розвитку ЗС України сьогодні [1 – 4].

Складні сучасні економічні умови розвитку країни та необхідність проведення декілька хвиль часткових мобілізацій вимагають від фахівців складання чітко виражених та обґрунтованих планів мобілізаційного розгортання (МР) частин (підрозділів) ЗС України, які будуть, або вже залучаються до участі в антитерористичній операції (АТО) на сході України [1 – 5]. Одними із головних показників, які відображають мобілізаційні плани є показники необхідних фінансових витрат для реалізації заходів мобілізаційного розгортання. Визначення підходів до розрахунків показників фінансових витрат на мобілізаційне розгортання частин (підрозділів) ЗС України є достатньо актуальною те-

мою сьогодення. Вирішення проблем щодо однозначності підходів розрахунків витрат на мобілізаційне розгортання частин та підрозділів ЗС України надасть можливість більш обґрунтовано формувати показники необхідних фінансових витрат на: розгортання окремих військових організаційних структур ЗС України чи ЗС взагалі; відновлення та поповнення недоторканих запасів; створення резерву фінансових та матеріальних ресурсів; відновлення елементів військової інфраструктури (ВІС) тощо. Все це і зумовлює своєчасність проблеми, яка розглядається в статті.

Аналіз останніх досліджень, публікацій та ряду документів показує, що питанням економічних розрахунків можливостей держави щодо забезпечення виконання поставлених перед ЗС України завдань надається значна увага з боку керівництва держави та ЗС України [1 – 4]. Сучасні умови розвитку економіки країни показують необхідність проведення детальних фінансово-економічних розрахунків подальшого застосування ЗС України в АТО з метою оцінювання економічної спроможності держави щодо його забезпечення різними видами ресурсів. В США процес дослідження розрахунку економічної здатності держави забезпечити застосування власних збройних сил був розпочатий з кінця 1943 року перед відкриттям другого фронту та до теперішнього часу він активно впроваджується та досліджується [5 – 8].

Мета статті полягає у розробленні методики розрахунку потреб фінансових витрат на мобілізаційне розгортання.

Виклад основних положень матеріалу статті

Вартість приведення ЗС України у готовність до виконання завдань за призначенням ($C_{\text{пр.ив}}$) складається з вартостей приведення органів військового управління, військових частин бойового складу у готовність до виконання завдань за призначенням ($C_{\text{пр.ив ПЕГ}}$), безпосередньої підготовки до виконання оперативних

(бойових) завдань ($C_{\text{підг.ОЗ}}$) та переведення військових частин забезпечення життєдіяльності на функціонування в умовах особливого періоду ($C_{\text{перев.ЧЗЖД}}$).

$$C_{\text{прив.}} = C_{\text{прив.ПБГ}} + C_{\text{підг.ОЗ}} + C_{\text{перев.ЧЗЖД}} \quad (1)$$

Визначення вартості приведення органів військового управління, військових частин бойового складу у готовність до виконання завдань за призначенням ($C_{\text{пів.ПБГ}}$) включає розрахунок вартості переведення окремої організаційної структури ЗС України (далі військового формування (ВФ)) на організацію і штати воєнного часу ($C_{\text{ОШВЧ}}$), вартості бойового злагодження ВФ (БЗ) ($C_{\text{БЗ}}$), а також, у разі необхідності, вартості виконання заходів щодо відправки відмобілізованих військ ($C_{\text{ВВВ}}$) у пункти їх оперативного призначення:

$$C_{\text{прив.ПБГ}} = C_{\text{ОШВЧ}} + C_{\text{БЗ}} + C_{\text{ВВВ}} \quad (2)$$

У свою чергу розрахунок вартості переведення на організацію і штати воєнного часу містить визначення вартості заходів відмобілізування ВФ ($C_{\text{ВМ}}^{\text{ВФ}}$) або його доукомплектування ($C_{\text{доук.}}^{\text{ВФ}}$) до штатів воєнного часу. Потребу у коштах на заходи мобілізаційного розгортання усіх організаційних структур ЗС України, тобто вартість недостатніх обсягів матеріальних засобів для забезпечення МР кожного ВФ можна розраховувати як:

$$\Delta C_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ}} = \sum_z \Delta W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ}} \cdot C_{\text{МТЗ}_z}^1 \quad (3)$$

де обсяг недостатніх матеріально-технічних (МТ) засобів z -го типу для ВФ – $\Delta W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ}}$, а $C_{\text{МТЗ}_z}^1$ – вартість МТ засобів z -го типу.

Обсяг недостатніх МТ засобів визначається як різниця між необхідними обсягами засобів МТЗ ($W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ необ.}}$) та наявними ($W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ наяв}}$, в частинах, на складах, базах забезпечення тощо):

$$\Delta W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ}} = W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ необ.}} - W_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ наяв}} \quad (4)$$

Вартість недостатніх МТ засобів для МР ЗС України взагалі:

$$\Delta C_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ЗСУ}} = \sum_z \Delta C_{\text{МТЗ}_z}^{\text{ВФ}} \quad (5)$$

До вихідних даних визначення вартості відмобілізування ВФ можна віднести: кількість особового складу (ОС) запасу, яка прибуває до ВФ; кількість техніки національної економіки України, яка подається до ВФ; вартість утримання військовослужбовця, що прибуває з запасу; кількість техніки, яка залучається для перевезення ОС запасу до пунктів прийому; вартість амортизації техніки, яка залучається для перевезення ОС запасу до пунктів прийому ВФ; вартість послуг різних державних установ (послуги телерадіомовлення, телекомунікації, зв'язку, підготовки фахівців за напрямками, культури, поліграфії) тощо.

Вартість мобілізаційного розгортання ВФ ($C_{\text{МР}}^{\text{ВФ}}$) складається з вартісних показників заходів ($h = 1 \dots H$)

відмобілізування та приведення у готовність до виконання поставлених завдань для цього ВФ:

$$C_{\text{МР}}^{\text{ВФ}} = \sum_h C_h^{\text{ВФ}} \quad (6)$$

Загальний порядок розрахунку вартості заходів мобілізаційного розгортання ВФ наведено на рис. 1. В загальному вигляді показник фінансових витрат, які потрібно передбачити на МР ВФ буде складатися із вартісних показників фінансових витрат, які притаманні безпосередньо ЗС України (кошторисні показники бюджету МО України) та вартісних показників послуг та робіт, що замовляються на особливий період для ЗСУ. Показник вартості МР

$$C_{\text{МР}}^{\text{ВФ}} = C_{\text{опов.}}^{\text{ВФ}} + C_{\text{ВМ і прив.БГ}}^{\text{ВФ}} + C_{\text{пер. майна}}^{\text{ВФ}} \quad (7)$$

де $C_{\text{опов.}}^{\text{ВФ}}$ – вартість заходів оповіщення; $C_{\text{ВМ і прив.БГ}}^{\text{ВФ}}$ – вартість заходів відмобілізування та

приведення у БГ; $C_{\text{пер. майна}}^{\text{ВФ}}$ – вартість заходів передачі майна, яке не вивозиться, матеріальних засобів та коштів, казарменого та складського фондів, що вивільняються. У загальному вигляді вартість відмобілізування ВФ буде визначатися вартістю заходів оповіщення; вартості заходів подачі мобілізаційних ресурсів до пунктів прийому особового складу ВФ ($C_{\text{подачіМР}}$); вартості утримання військовослужбовців, що прибувають із запасу ($C_{\text{ОСзап.}}^{\text{Утр.}}$); вартості розрахунків за техніку національної економіки України, яка подається до ВФ ($C_{\text{Тнац.ек.}}$), та вартості матеріально-технічних засобів ($C_{\text{МТЗ}}$):

$$C_{\text{ВМ}}^{\text{ВФ}} = C_{\text{опов.}}^{\text{ВФ}} + C_{\text{подачіМР}}^{\text{ВФ}} + C_{\text{Утр.}}^{\text{ОСзап.}} + C_{\text{Тнац.ек.}} + C_{\text{МТЗ}} \quad (8)$$

Одними із важливих показників доукомплектування ВФ є витрати на перевезення ОС, ОБТ, запасів та засобів МТЗ, які розраховуються в залежності від виду транспортування як:

вартість перевезення ОС ЗТ визначається як

$$C_{\text{перевез.з.т.}}^{\text{ОС}} = \sum_q N_q^{\text{ВФ}} \cdot C_{\text{перевез.з.т.}}^1 \quad (9)$$

де $C_{\text{перевез.з.т.}}^1$ – вартість перевезення ЗТ одного

військовослужбовця q -ї категорії;

вартість перевезення ОБТ ЗТ визначається як

$$C_{\text{перевез.з.т.}}^{\text{ОБТ}} = E \cdot \left(\sum_j M_j / k_j^{\text{ОБТ}} \right) \quad (10)$$

де E – єдиний тариф для військових ешелонів (залежить від відстані перевезення військових вантажів ЗТ); $k_j^{\text{ОБТ}}$ – норма завантаження ОБТ j -го типу на залізничну вантажну платформу;

вартість перевезення запасів та засобів МТЗ ВФ ЗТ розраховується як:

$$C_{\text{перевез.з.т.}}^{\text{МТЗ}} = E \cdot n_{\text{ваг.}} \quad (11)$$

де $n_{\text{ваг.}}$ – кількість вагонів та платформ необхідних для перевезення МТЗ;

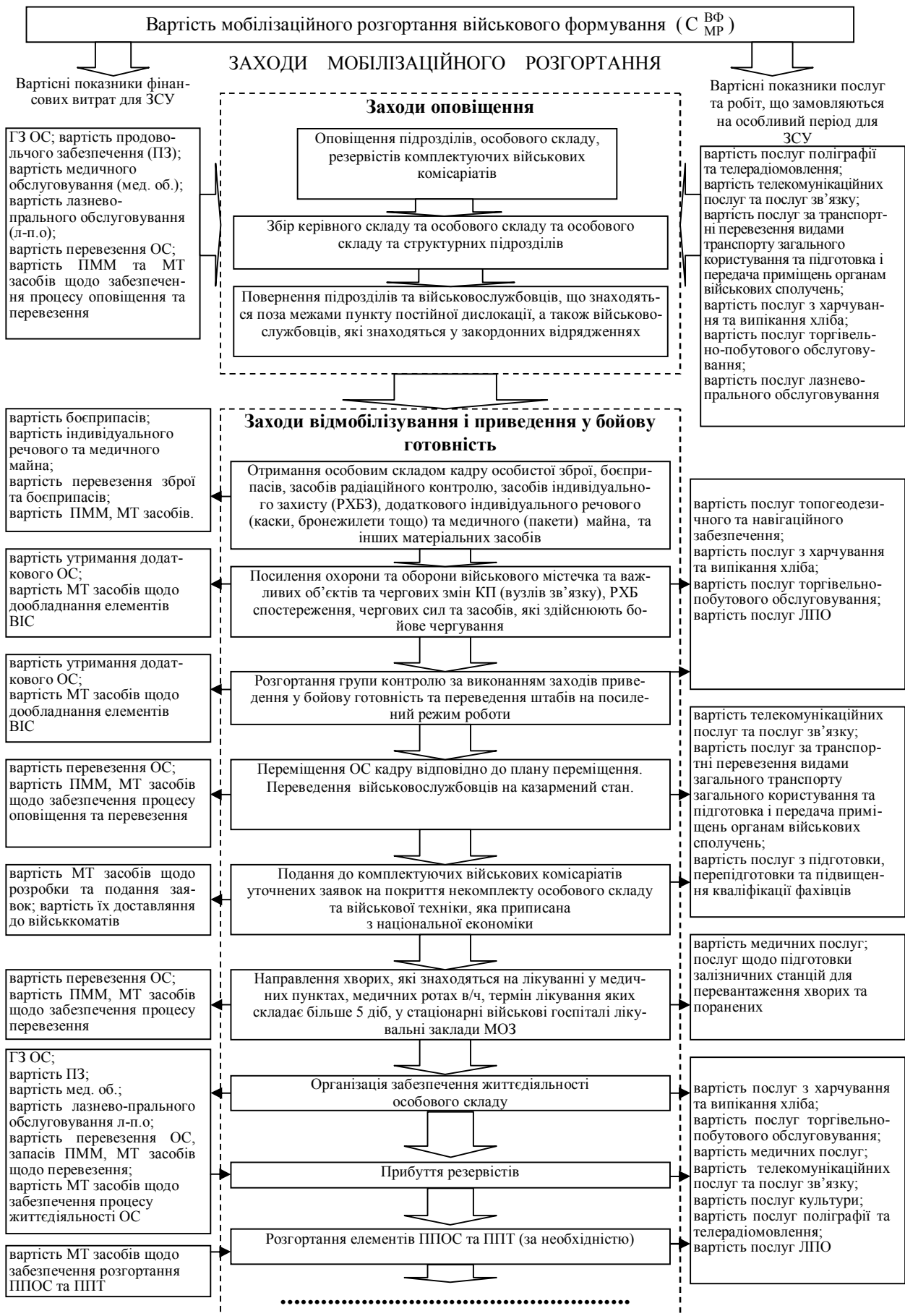

Рис. 1. Загальний порядок розрахунку потреб фінансових витрат на мобілізаційне розгортання частин (підрозділів) ЗС України (початок)

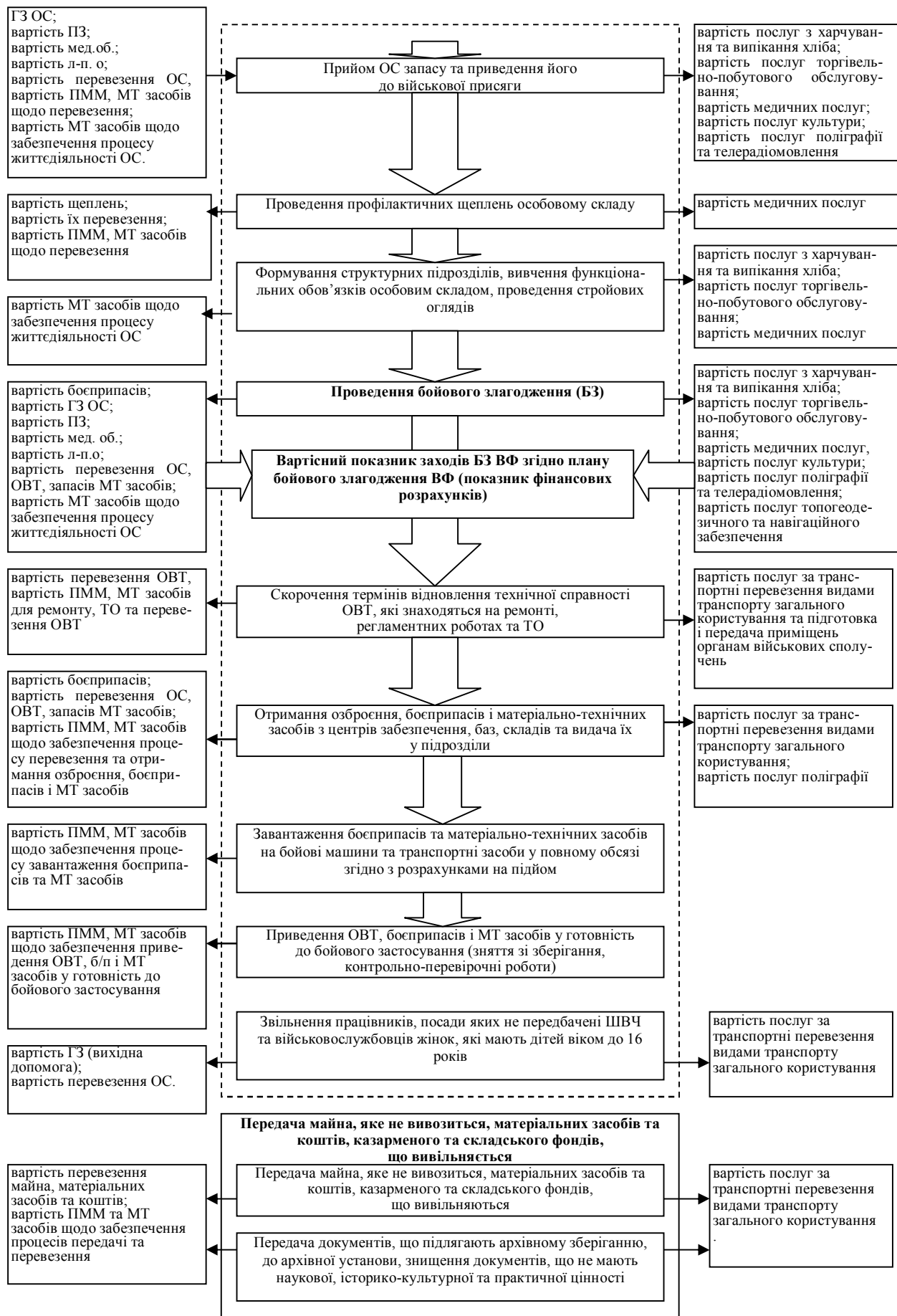

Рис. 1. Загальний порядок розрахунку потреб фінансових витрат на мобілізаційне розгортання частин (підрозділів) ЗС України (закінчення)

витрати на перевезення воєнно-транспортною авіацією (ВТА) обумовлюються вартістю витрат авіаційного пального ($C_{ав.пальне}$) та вартістю ресурсу авіаційної техніки (вартість амортизації авіаційної техніки) ($C_{аморт.АвТ}$), у загальному вигляді витрати на повітряні перевезення:

$$C_{перевез.ВТА} = \sum_m n_m \cdot \frac{S}{V_m} \cdot U_m \cdot C_{ав.пальне} + C_{аморт.АвТ}, \quad (12)$$

де n_m – кількість літальних апаратів m -го типу; S – відстань перевезення (з урахуванням повернення); V_m – крейсерська швидкість літального апарату m -го типу; U_m – середньочасові витрати пального літальним апаратом m -го типу;

вартість перевезення автомобільним транспортом визначається як:

$$C_{перевез.АТ} = \sum_b n_b \cdot U_b \cdot C_{ПММ_b}^1 \cdot S + C_{аморт.АТ}, \quad (13)$$

де n_b – кількість одиниць автомобільної техніки b -го типу; U_b – витрати ПММ на 1 кілометр руху b -им типом техніки; $C_{ПММ_b}^1$ – вартість ПММ для зразка техніки b -го типу.

До вартісних показників послуг та робіт, що замовляються на особливий період для ЗС України відносяться: 1) вартість послуг топогеодезичного та навігаційного забезпечення; 2) вартість послуг з харчування особового складу ВФ:

$$C_{харч.ОС}^{ВФ} = \left(\sum_q N_{ОС_q}^{ВФ} \cdot C_q^1 + \Pi_{послуг} \right) \cdot t_{харч}, \quad (14)$$

де $N_{ОС_q}^{ВФ}$ – кількість ОС q -ї категорії в ВФ; C_q^1 – вартість добового пайка однієї особи q -ї категорії; $\Pi_{послуг}$ – вартість послуг (витрати на обслуговування ОС; витрати на енергоносії, водопостачання тощо), $t_{харч}$ – тривалість харчування (доба);

3) вартість послуг з випікання хліба у разі його випікання в закладах комунальної власності розраховується як:

$$C_{вип.хліба}^{ВФ} = M_{хліба}^{ВФ} \cdot C_{хліба}^1 + \Pi_{послуг}, \quad (15)$$

де $M_{хліба}^{ВФ}$ – вага необхідної кількості хліба; $C_{хліба}^1$ – вартість випікання одного кілограму хліба на об'єктах комунальної власності (вартість харчів); $\Pi_{послуг}$ – вартість послуг.

4) вартість послуг торгівельно-побутового обслуговування; 5) вартість телекомунікаційних послуг та послуг зв'язку; 6) вартість послуг лазнево-прального обслуговування ОС ВФ розраховуються як сума вартостей лазневого та прального обслуговування ($C_{прал.обсл.}^{ВФ}$ та $C_{лазн.обсл.}^{ВФ}$ відповідно):

$$C_{л.-п.о}^{ВФ} = C_{лазн.обсл.}^{ВФ} + C_{прал.обсл.}^{ВФ}, \quad (16)$$

вартість лазневого обслуговування ОС:

$$C_{лазн.обсл.доба}^{ВФ} = N_{ОС} \cdot C_{лазн.обсл.доба}^1, \quad (17)$$

вартість прального обслуговування:

$$C_{прал.обсл.}^{ВФ} = \sum_{\alpha} M_{\alpha}^{ВФ} \cdot C_{\alpha}^1 + \Pi_{послуг}, \quad (18)$$

де $M_{\alpha}^{ВФ}$ – вага білизни α типу; C_{α}^1 – вартість прання одного кілограму білизни α типу; $\Pi_{послуг}$ – вартість послуг.

7) вартість послуг культури для кожного ВФ:

$$C_{пос.культ.}^{ВФ} = C_{перев.}^{ВФ} + C_{витсупу}^{ВФ} + C_{прож.}^{ВФ} + C_{харч.}^{ВФ}, \quad (19)$$

де $C_{перев.}^{ВФ}$ – вартість перевезення безпосередніх виконавців до місць дислокації військових частин;

$C_{харч.}^{ВФ}$ – вартість їх харчування у ВФ; $C_{прож.}^{ВФ}$ –

вартість проживання (у разі необхідності); $C_{витсупу}^{ВФ}$ – вартість концертного виступу для МО України;

8) вартість проведення щеплень ОС ВФ:

$$C_{щц.ОС}^{ВФ} = N_{ОС}^{ВФ} \cdot C_{щц.ОС}^1 + C_{перев.}, \quad (20)$$

де $C_{щц.ОС}^1$ – вартість одного комплекту для щеплення; $C_{перев.}$ – вартість перевезення усієї необхідної кількості вакцини для щеплень.

Вартість проведення бойового злагодження ВФ буде розраховуватися аналогічно методикам розрахунку вартості підготовки особового складу ВФ [9] ($C_{підг.ОС}^{ВФ}$) та складатися з витрат на одиночну підготовку ОС ВФ ($C_{підг.ОС}^{1ВФ}$), підготовку ОС у складі підрозділів ВФ ($C_{підг.підр.}^{ВФ}$) та витрат на проведення навчань (КШН, КШТ тощо) ($C_{навч.}$):

$$C_{підг.ОС}^{ВФ} = C_{підг.ОС}^{1ВФ} + C_{підр.}^{ВФ} + C_{навч.}, \quad (21)$$

В загальному вигляді попередні форми узагальненого розрахунку фінансових витрат на МР угруповання військ (сил) представлені в табл. 1, 2.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Запропонований підхід щодо порядку розрахунку фінансових витрат на мобілізаційне розгортання ЗС України дозволить: оцінювати вартісні показники виконання заходів МР окремих організаційних структур ЗС України, з урахуванням витрат різномірних ресурсів у вартісному еквіваленті; приймати обґрунтовані рішення щодо планування заходів застосування підрозділів ЗС України; звернути увагу керівництва ЗС України та держави щодо формування порядку розрахунку вартісних показників послуг та робіт, що будуть замовлятися на особливий період для ЗС України. Подальшим дослідженням передбачається розробити підходи щодо оцінювання достовірності отриманої оцінки вартості заходів мобілізаційного розгортання ЗС України шляхом математичного моделювання та аналізу відповідності (адекватності) визначених обсягів фінансових витрат на основі цієї оцінки.

Таблиця 1

Форма узагальненого розрахунку фінансових витрат для забезпечення заходів мобілізаційного розгортання ЗС України

Військове формування	Витрати на заходи мобілізаційного розгортання ЗС України, тис. грн										
	Витрати на заходи утримання:				Витрати на заходи підготовки:				Витрати на послуги та роботи, що замовляються	Витрати на перевезення	Усі витрати
	особового складу	ОВТ	запасів МТЗ	ВІС	особового складу	ОВТ	запасів МТЗ	ВІС			
№ мбр											
...											
№ зрп											
...											
ВСЬОГО за ЗСУ:											

Таблиця 2

Форма розрахунку фінансових витрат на ВФ

№ з/п	Найменування військової частини (підрозділу)				
	Назва витрат	Код за кошто-рисом МО	Добові витрати	Кількість діб мобілізац. розгортання	Загальна сума витрат
	Грошове забезпечення військовослужбовців				
	Заробітна плата штатних працівників				
	Службові відрядження				
	Оплата звільнення військовослужбовців (...)				
	Оплата звільнення працівників (вихідна допомога)				
	Продовольче забезпечення				
	Витрати з випікання хліба в хлібопекарнях				
	Речове забезпечення і лазне-пральне обслуговування				
	Культурно-освітні витрати				
	Загальногосподарські витрати				
...	...	...			
	Інші витрати				
	ВСЬОГО:				

Список літератури

1. Пріоритети розвитку Збройних Сил України з урахуванням участі у гібридній війні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents>.

2. Україна 2014-2015: Долаючи виклики (аналітичні оцінки). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf.

3. Російська збройна агресія проти України (2014 – 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/>.

4. Скільки треба заплатити за чергову хвилю мобілізації [Електронний ресурс]. – К., 2006. – 65 с. – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/hottest/>.

5. Щодо оцінювання результатів виконання заходів програм розвитку збройних сил України за плановий період / В.П. Дідіченко, А.Ф. Савостьянов, О.М. Семененко, М.О. Слюсаренко // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2010. – № 4 (54). – С. 33-45.

6. Про затвердження норм безповоротних втрат техніки, витрат інших матеріально-технічних засобів в операціях Збройних Сил України [Текст] / Наказ начальника Генерального штабу – Головнокомандуючого ЗС України від 10.09.2007 р.

7. Гранберг А. Г. Василий Леонтьев в мировой и отечественной экономической науке // Вопросы экономики. – М., 1999. – № 3. – С. 24-32.

8. Основы теории и методологии планирования строительства Вооружённых Сил Российской Федерации / Под ред. Квашина А.В. – М.: Воентехиниздат, 2002. – 232 с.

Надійшла до редколегії 2.12.2015

Рецензент: канд. техн. наук, проф. Ю.І. Миргород, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

МЕТОДИКА РАСЧЕТА ПОТРЕБНОСТЕЙ ФИНАНСОВЫХ РАСХОДОВ НА МОБИЛИЗАЦИОННОЕ РАЗВЕРТЫВАНИЕ

А.Г. Водчиц, О.М. Семененко, Р.В. Бойко, В.Л. Иванов, В.М. Самотес

В статье приведены взгляды авторов одного из подходов к порядку расчета показателей потребностей финансовых расходов на мобилизационное развертывание частей (подразделений) Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: финансовые расходы, мобилизационное развертывание.

METHOD OF CALCULATION OF FINANCIAL CHARGES NECESSITIES ON MOBILIZATION DEPLOYMENT

O.G. Vodchic, O.M. Semenenko, R.V. Boyko, V.L. Ivanov, V.M. Samotos

In the article the looks of authors of one of going are resulted near the order of calculation of indexes of necessities of financial charges on mobilization development of parts (subdivisions) of Military Powers of Ukraine.

Keywords: financial charges, mobilization deployment.